

Inhoud

Inleiding	19	I
1	Discussies over het bestel van zorg en verzekering	19
2	De markt van zorg en verzekering	20
3	Integrale geschiedschrijving van de sociale zekerheid, maar niet van de zorgverzekering	21
4	Studies over de geschiedenis van de zorgverzekering	22
5	Zorgstelsels in internationaal vergelijkend historisch perspectief	23
	Institutionele benaderingen	23
	Sociale ziektekostenverzekeringen als deel van de civil society	28
6	Aspecten voor de studie naar de markt van zorg en verzekering	30
7	Zorgverzekeringen en risico's	31
8	Wet- en regelgeving als transitiepunten in de ontwikkeling van de sociale zekerheid	32
9	De verzekering van zorg als onderdeel van de sociale zekerheid	33
10	De opzet van dit boek	35
11	Tot slot: dank	39
	Noten	41
1	Ziekteverzekering volgens Bismarckrecept?	47
	(K.P. Companje)	
1	De Europese ziekteverzekering in de negentiende eeuw	47
	Het Bismarckstelsel	47
	Vrijwillige mutuele verzekering in België	50
	Vrijwillige verzekering in Nederland	52
2	Medische zorg rond de eeuwwisseling	55
3	Artsen, belangenbehartiging en de ziekenfondsverzekering	56
4	Ziekteverzekering en de sociale kwestie	59
5	De scheiding van ziekte- en ongevallenverzekering	62
6	Politieke treurnis over de volgorde van ongevallen- en ziekteverzekering	63
7	De formatie van het kabinet-Kuyper en de ziekteverzekering	65
8	Kuypers ziekteverzekering volgens Bismarckrecept	67
9	Ziekengeld en geneeskundige hulp	70
10	De ziekenkassen als uitvoeringsorganen	71
11	Van de ziektewet-Kuyper naar de ziektewet-Veegens	74
12	Reacties op de ziekteverzekering	77
	Ziekenfondsen en verzekeringsagenten	77
	Vakbonden en werkgevers	78

	Apothekers en artsen	80
	De scheiding van ziekengeld en geneeskundige zorg	82
13	Ziekteverzekering volgens Bismarckrecept; evaluatie	83
	Noten	86
2	Het effect van de invoering van de Ongevallenwet 1901 op de gezondheidszorg	97
	(D. Rigter)	
1	De achtergronden	98
2	De wordingsgeschiedenis van de Ongevallenwet	101
3	Artsen en de discussie over de Ongevallenwet	107
4	Voorwaarden en tarieven van de Rijksverzekeringsbank en de reacties daarop	111
5	De effecten van de Ongevallenwet op de gezondheidszorg	117
6	Het tekort van de Rijksverzekeringsbank	123
7	De OW onder Aalberse	130
8	De Fabrieksartsenwetswijziging 1928	135
9	Conclusies	138
	Noten	149
3	Ziektekostenverzekeringen en wettelijk geregelde arbeidsverhoudingen tot 1941	173
	(K.P. Companje en R.A.A. Vonk)	
1	Sociale mobiliteit, medische zorg en ziektekostenverzekeringen in 1900	173
2	De Wet op het Arbeidscontract	175
3	Inwonend dienstpersoneel, belangenbehartiging en politiek	176
4	Art. 1638ij B.W.: behoorlijke verpleging en geneeskundige zorg	178
5	Zorgverzekering van inwonend dienstpersoneel in het politieke debat	179
6	De betekenis van artikel 1638ij voor het dienstpersoneel	181
7	De gevolgen voor de markt van zorg en verzekering	183
8	Artikel 1638ij en de ziektekostenverzekering	185
9	De artsen en artikel 1638ij	186
10	De ziektekostenverzekering voor de middenstand	188
11	Feilen en kwaliteiten van de ziektekostenverzekering	189
12	Ziekenhuisverpleging en ziektekostenverzekeringen	194
13	Ziekenhuisverpleging en ziektekostenverzekeraars	196
14	De NMG en de ziektekostenverzekering	198
15	Artsen, tarieven en ziektekostenverzekeraars	201
16	Artsen, ziektekostenverzekeringen, rechtsvormen en een eigen polis	205
17	Ziektekostenverzekeringen in internationaal perspectief	208
18	Ziektekostenverzekeringen en wettelijk geregelde arbeidsverhoudingen; evaluatie	211

Noten	215
4 Ziekenzorg en ziekengeld gescheiden verzekeringen, 1908-1940	225
(K.P. Companje)	
1 De Europese ziekteverzekering tot 1940; de Duitse verplichte ziekteverzekering	225
Fondsen en artsen	227
Verzekerden, werkgevers, overheid en medische zorg	229
2 De Europese verplichte verzekering; de Engelse pensioen- en ziekteverzekering	230
Problemen met de artsen	232
3 De Europese vrijwillige ziekteverzekering; het Belgische mutuele systeem	234
Het Belgische mutuele systeem als gezondheidszorgverzekering	235
4 De Europese vrijwillige ziekteverzekering; Denemarken	238
5 Ziekteverzekering, ziekengeld en medische zorg	239
6 Te verzekeren zorg	243
Huisartsen en specialisten	243
Geneesmiddelen	246
Verloskundige hulp	248
Tandheelkundige zorg	250
Ziekenhuisverpleging	251
Tuberculosezorg en sanatoriumverpleging	254
Wijkverpleging en kruiswerk	256
7 Zorg, artsen en ziekteverzekering	257
8 De NMG en de ontwikkeling van haar ziekenfondsbeleid	259
9 De NMG en haar keuze voor een private ziekenfondsverzekering	262
10 Talma en zijn sociale wetgeving	263
Talma's plannen voor ziekteverzekering	266
Talma's motieven voor scheiding van de ziekteverzekeringen	268
11 Scheiding van ziekteverzekeringen: zin voor realiteit?	270
12 Talma en de NMG	271
13 De scheiding van de ziekteverzekering in het politiek debat	273
De advisering	273
De Tweede Kamerbehandeling	275
De beslissing in de Tweede Kamer	277
14 Talma's sociale wetgeving 1911-1913	279
15 De laatste weerstand: de Ziektewetplannen van Treub	280
16 Het ziekenfondsbeleid van de NMG en de Ziektewet, 1911-1914	282
Beperkte oppositie	285
17 Ziekenfondsen, de wettelijke ziekteverzekering en de NMG	286
18 Onderlinge ziekenfondsen onder druk	288
19 Plaatselijk ziekenfondsbestel op privaatrechtelijke grondslag; collectieve contracten	290
20 Ziekenfondsrecht en het overeenkomstenstelsel in het interbellum	292

21	De Rotterdamse ziekenfondsovereenkomst; medewerkers en de Controle-Commissie	293
22	Het overeenkomstenstelsel; praktijk en uitwerking	297
23	Plaatselijk en regionaal ziekenfondsbestel op privaatrechtelijke grondslag: de Maatschappijfondsen	299
	De eerste oprichtingen, 1914-1917	300
	Oprichting van Maatschappijfondsen: vernieuwing, nieuw of niets	302
	Statuten en reglementen; financiële degelijkheid en algemene vergaderingen	304
	Over besturen	306
	De geneeskundig-pharmaceutische commissies	307
	De Maatschappijfondsbesturen en de NMG-leiding	308
	Verzekerden, welstandsgrenzen en contributies	309
	Geneeskundige verzorging, premiedruk en specialistische hulp	313
	Deelnemers en niet-deelnemers	315
	Onderscheid tussen huisartsen en specialisten	316
	Over apothekers en farmaceutische hulp	317
	De Maatschappijfondsen in concurrentie met de andere fondsen	319
	Maatschappijfondsen en gemeenschappelijke belangenbehartiging; initiatieven en frustraties	322
24	Ziekenzorg en ziekengeld gescheiden verzekeringen; evaluatie	325
	Noten	330
5	Wettelijke verzekering tegen het risico van ouderdom en invaliditeit na 1900: de Invaliditeits- en Ouderdomswet 1919	351
	(H. Vink)	
1	De lange en moeizame weg van de totstandkoming van de Invaliditeits- en Ouderdomswet: een dure wet op de pof gekocht	352
	Dageraad	352
	Ouverture	357
	Eerste intermezzo	359
	Onvoltooide finale	360
	Tweede intermezzo	365
	Finale	366
	Slotakkoorden	368
2	Verstrekkingskrachtens de Invaliditeits- en Ouderdomswet 1919	369
	Aalmoes	369
	Zegening	375
	De financiering van sanatoriumbouw: rijksgarantie of -subsidie?	380
3	De Invaliditeits- en Ouderdomswet na 1940	381
	Nieuwe dageraad	381

	Hernieuwde dageraad	385
4	Conclusies	386
	Noten	390
6	'Ontwerp der wet regelende de ziekenverzorging', of de spanning tussen overheidsfinanciën en volksgezondheid, 1918-1941	399
	(K.P. Companje en D. Rigter)	
1	Confessionele regeringsmacht in het interbellum	399
2	De eerste maanden van het kabinet-Ruijs	401
3	Aalberse en de Talmawetten	402
4	Aalberse als minister van 'sociale zaken' en volksgezondheid	404
5	Arbeids- en sociale verzekeringswetgeving vanaf 1918	408
6	Onverwijldde invoering van de Ziektewet met vertraging	412
7	Voornemens tot de wettelijke regeling van ziekenzorg	415
8	Voorwerk door de commissie-Koolen	416
9	Het rapport van de commissie-Koolen	418
10	'Ontwerp van wet tot regeling der ziekenverzorging'	420
11	Reacties op de ziekenverzorgingswet-Aalberse: vrijwillige of verplichte verzekering?	425
12	Het Unificatierapport als maatschappelijk alternatief voor de ziekenverzorgingswet	427
13	Reacties op de ziekenverzorgingswet-Aalberse: het kruiswerk	431
14	Reacties op de ziekenverzorgingswet-Aalberse: ziekenhuisverpleging, huisartsen en specialisten	433
15	Van ziekenverzorgingswet naar ziekenfondswet: de eerste Aalbersevariant	436
16	Van ziekenverzorgingswet naar ziekenfondswet: de tweede en derde Aalbersevarianten	438
17	Ziektewet, medische controle en het profylaxefonds	442
18	Erkenning van de ziekenhuisverplegingsverzekering en ziekenfondswetgeving	445
19	Ziekenverzorgingswetgeving; noodzaak tot de vierde Aalbersevariant	447
20	Van ziekenfondswet naar ziekenverzorgingswet: de vierde en vijfde Aalbersevariant	450
21	Reacties op de Slingenbergvoorstellen; ziektekostenverzekeraars, kruiswerk en ziekenhuizen	452
22	Reacties op de Slingenbergvoorstellen: ziekenfondsen, vakbeweging en ziekenhuisverplegingsverenigingen	455
23	De spanning tussen overheidsfinanciën en volksgezondheid; evaluatie	459
	Noten	464

7	Het Ziekenfondsenbesluit en de gevolgen voor de verzekering van zorg, 1940-1986	477
	(K.P. Companje)	
1	Politieke verantwoordelijkheid na mei 1940	477
2	Het ministerie van Sociale Zaken, het Duits bestuur en de afdeling Volksgezondheid	478
3	Groeiende samenwerking tussen fondsen, zorgaanbieders en overheid	480
4	De aanloop tot het Ziekenfondsenbesluit	482
5	De vorming van het Ziekenfondsenbesluit	484
6	Het Ziekenfondsenbesluit; de Raad van Bijstand, ziekenfondsen en de Commissaris	488
7	De rechtspersoonlijkheid van ziekenfondsen en Krankenkassen	490
8	Toezicht op Krankenkassen en ziekenfondsen, 1941-1949	492
9	Ziekenfondsen en hun organisaties, 1945-1955	495
10	Van COZ naar GOZ en VNZ, 1955-1977	497
11	Het Ziekenfondsenbesluit; rechtsgrond en premiestelling	499
12	Het Ziekenfondsenbesluit; de premie-inning	502
13	De aanvullende verzekering op de verplichte verzekering	504
14	Vrijwillige verzekering en bejaardenverzekering naast de verplichte verzekering	507
15	De publiekrechtelijke ziektekostenverzekeringen	511
16	Het Ziekenfondsenbesluit en de gevolgen voor de ziektekostenverzekering	513
17	De ontwikkeling van de ziektekostenverzekering vanaf 1945; variatie aan verzekeraars	516
18	Ziektekostenverzekeringen en solidariteit	519
19	Het Ziekenfondsenbesluit en de gevolgen voor de verzekering van zorg; evaluatie	522
	Noten	525
8	'Revalidatie vóór rente'. Medische zorg en de WAO	537
	(L. van Bergen)	
1	De achtergrond van de revalidatiegedachte	539
2	Nadruk op revalidatie	541
3	Heel de mens en revalidatie	542
4	Medische achtergrond van de revalidatiegedachte	545
5	Meer medische bemoeienis	548
6	De Gemeenschappelijke Medische Dienst	549
7	Veldkamp en de revalidatie	550
8	Niet Veldkamp, niet de wet, maar de uitvoering	554
	Noten	556

9 Verzekering van zorg 1943-2007: gezondheidszorg of sociale zekerheid?	559
(K.P. Companje)	
1 De eerste discussies over vervanging van het Ziekenfondsenbesluit: verplichte of vrijwillige wettelijke ziekenfondsverzekering?	559
2 Ziekenfondsenbesluit of volksverzekering?	563
3 Ziekenfondswetgeving en financiering van de vrijwillige verzekering	565
4 Veldkamp en zijn gedachtegoed over sociale zekerheid en verzekering van zorg	566
5 De Ziekenfondswet aanvaard	569
6 De wettelijke verzekering van lichte en zware medische risico's	572
7 Verzekering van gezondheidszorg en structuurfilosofieën	577
8 De Structuurnota als ideologie voor een sturingsmodel	581
9 Drietrapsraketten en verzekeringsclassificaties	584
10 Meer markt, minder overheid, 1986-1993	587
11 Zorgvernieuwingsideologie tijdens Paars-II; Vraag aan bod	591
12 Vraagsturing en het zorgaanbod; de wachtlijsten	592
13 Vraagsturing, marktwerking en toezicht	594
14 Vraagsturing in het eerste compartiment	595
De uitvoeringsorganisatie	595
De toewijzing	596
Over producten, functies en zzp'en	598
AWBZ en WMO	599
15 Vraagsturing en financiering; bezuinigingen, aanvullende verzekeringen en de basisverzekering	601
16 Basisverzekering, collectiviteiten en solidariteit	604
17 De Zorgverzekeringswet: het succes van Hoogervorst	605
18 Sociale verzekering en zorgverzekering; convergentie in uitvoering	609
19 Verzekering van zorg 1943-2007: gezondheidszorg of sociale zekerheid?	612
Noten	617
10 Het Ziekenfondsenbesluit en de verstrekking van zorg	629
(K.P. Companje)	
1 Het Ziekenfondsenbesluit; geneeskundige zorg als verstrekking	629
2 Verstrekkingen volgens het Tweede Uitvoeringsbesluit; huisartsenzorg en specialistische hulp	633
3 Het overeenkomstenstelsel en de relatie huisartsen-ziekenfondsen vanaf 1946	636
4 Huisartsen en ziekenfondsen opnieuw in conflict over tarieven, 1965-1967	638
5 Maatschappelijke aanpassingen in het huisartsenberoep; vestigingsbeleid en tarieven, 1971-1985	640

6	Ziekenfondsen, huisartsen en de gevolgen van Dekker 1987-1994	642
7	Huisartsenzorg als onderdeel van de stelselwijziging gezondheidszorg, 1994-2006	643
8	De eerste specialistenovereenkomst: eindelijk een rechtvaardig tariefstelsel?	647
9	De ontwikkeling van de specialistische tarieven, 1955-1984	649
10	Oplopende spanningen; LSV-conflict en de nasleep, 1986-1996	651
11	Verstrekingen volgens het Tweede Uitvoeringsbesluit	654
	Verloskundige hulp	654
	Kunst-, hulp-, en geneesmiddelen	656
	Tandheelkundige hulp	659
	'Uitwendige geneeswijzen'	664
	Sanatoriumverpleging en revalidatiezorg	670
	Ziekenhuiszorg 1941-1960	672
12	Tariefregulering voor ziekenhuiszorg, 1941-1960	678
13	Tariefregulering voor ziekenhuiszorg, 1960-1974	682
14	Ziekenhuiszorg en kostenbeheersing, 1974-1987	684
15	Ziekenhuiszorg en de stelselwijziging volgens de Dekkerideologie, 1987-2006	688
16	Het Ziekenfondsenbesluit en de verstrekking van zorg; evaluatie	692
	Noten	695
11	De Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten. Debatten en ontwikkelingen tot 1987	709
	(A.H.M. Kerkhoff en W.P.M. Dols)	
1	Een drieluik als leidraad	709
2	De opzet van deze bijdrage	711
3	Voor de Tweede Wereldoorlog	713
	De eerste stappen in de richting van een AWBZ	713
	De staatscommissie inzake onvolwaardige arbeidskrachten	714
	Conclusie	716
4	De eerste jaren na de oorlog (1940-1960)	716
	Naar een betere toekomst	716
	Nederland herrijst	717
	Overheid en sociale zekerheid	719
	De verzekering tegen ziektekosten	720
	Samenvattend	721
5	G.M.J. Veldkamp: realisatie en consolidatie (1961-1968)	721
	De sociale zekerheid groeit	721
	Problemen met de ziektekostenverzekering	722
	Een krachtpatser aan het werk	723
	Veldkamps opvattingen over sociale zekerheid	725

De herziening van het Ziekenfondsenbesluit	727
De strijd om een bijzondere verplichte verzekering	728
Veldkamp en de AWBZ: adviezen	729
Veldkamp en de AWBZ: Wassenaar	730
Veldkamp en de AWBZ: de parlementaire behandeling van de wet	731
Veldkamp en de AWBZ: de laatste ronde	736
Veldkamp en de AWBZ: de finale bespreking van het voorstel	737
Veldkamp en de AWBZ: in de Eerste Kamer	741
De uiteindelijke AWBZ	741
Beschouwing	742
6 De periode na de totstandkoming van de AWBZ	745
Het kabinet-De Jong: uitwerking van de plannen	745
Het kabinet-De Jong: nieuwe verstrekkingen	747
Biesheuvel I en II: de buikriem moet aan	747
Biesheuvel I en II: beleid in de gezondheidszorg	747
Biesheuvel I en II: activiteiten op AWBZ-gebied	748
Conclusie	748
7 Het meest progressieve kabinet ooit (1973-1977)	749
Herstructurering	749
Het kabinet-Den Uyl en de gezondheidszorg	749
De Structuurnota	750
De financiering van de zorg en de verzekering tegen ziektekosten	751
Hendriks en de AWBZ	752
Conclusie	752
8 De kabinetten-Van Agt (1977-1982)	753
Een andere koers	753
De gezondheidszorg	754
De verzekering tegen ziektekosten	754
Nieuwe verstrekkingen: het kruiswerk	755
Nieuwe verstrekkingen: de GGZ in de AWBZ	758
Conclusie	759
9 Van der Reijden en de WTZ (1982-1986)	760
Het beleid van het kabinet-Lubbers I	760
De staatssecretaris aan het werk: raketgedachten	762
De staatssecretaris aan het werk: een pact met de duivel	763
De kleine stelselwijziging tot de WTZ: een handige strategie	764
De kleine stelselwijziging tot de WTZ: het voorstel	765
De kleine stelselwijziging tot de WTZ: in het Parlement	766
De andere twee wetten	768
Na de WTZ	768
De Romeinse notitie	769
Beschouwing	770

10	De marktgedachte wint veld	771
	Onder Lubbers verder	771
	De commissie-Dekker	772
	De inhoud van het advies	772
	Reacties op Dekker	773
	De regering aan zet	775
	Brinkman in actie	776
	Conclusie	777
11	Beschouwing over de ontwikkelingen en debatten tot 1987	778
	Het handelen van de overheid	778
	De Wet als onderdeel van het drieluik	780
	De Wet als onderdeel van de voorzieningen in de zich ontwikkelende verzorgingsstaat	780
	Noten	784
12	De Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten. Debatten en ontwikkelingen vanaf 1987	795
	(W.P.M. Dols en A.H.M. Kerkhoff)	
1	Kabinet-Lubbers III (1989-1994). Staatssecretaris Simons	796
	Het plan-Simons 1989	796
	Stelselwijziging Tweede Fase 1991	798
	Het plan stokt 1991	801
	Onderzoek besluitvorming volksgezondheid 1994	802
	Beschouwing	802
2	Kabinet-Kok I (1994-1998). Minister Borst en staatssecretaris Terpstra	803
	Regeerakkoord 1994	804
	Medezeggenschap, klachtrecht en behandelovereen- komst 1995	804
	Drie compartimenten 1995	805
	Modernisering ouderenzorg 1995	808
	Kostenbeheersing 1995	809
	Persoonsgebonden Budget 1995	809
	Afschaffing budgettering verzekeraars AWBZ 1995	810
	Onafhankelijke indicatiestelling 1996	811
	Kwaliteit van zorg 1996	812
	Intrekking Wet Voorzieningen Gezondheidszorg 1996	813
	Overgangswet bejaardenoorden 1996	813
	Jaaroverzicht Zorg 1996	816
	Langdurige thuiszorg in de AWBZ 1996	816
	Opheffing adviescircuit 1997	818
	Visie op toezicht 1997	818
	Schipperen met de thuiszorg 1997	818
	Aanwijzing van verbindingkantoren 1997	819
	Koppelingswet 1998	820

Visie op marktwerking 1998	820
Beschouwing	821
Beschouwing: strijdperk	821
Beschouwing: kostenbeheersing	822
Beschouwing: patiëntenrechten	822
Beschouwing: verstatelijking	823
Beschouwing: verzekering en verzekerde	824
3 Kabinet-Kok II (1998-2002). Minister Borst en staatssecretaris Vliegthart	825
Regeerakkoord	825
Polderen met het zorgveld 1998	826
Reorganisatie uitvoeringsorganen 1999	826
Versterking regresrecht AWBZ en ZFW 1999	827
Zicht op zorg 1999	828
Maximering reserves ziekenfondsen 2000	829
Recht op verzekerde zorg 2000	830
Bejaardenzorg als AWBZ aanspraak 2000	831
Zorgkantoren onderzocht 2000	831
Kritiek op de informatiestromen 2000	832
Actieplan Zorg Verzekerd 2000	833
Redelijke termijn voor wachtlijsten 2000	834
College Toezicht Zorgverzekeringen 2000	835
Van beleidsvoorbereiding tot beleidsverantwoording 2000	837
Territorialiteit versus personaliteit 2000	838
Robuust RIO's 2000	838
Ontvoogding van de AWBZ 2001	840
Wetsvoorstel exploitatie van zorginstellingen 2001	841
Wonen met zorg 2001	841
Vraag aan bod 2001	842
De uitvoering van het PGB 2001	843
Verzekering of voorziening 2001	844
Het verkeerde bed 2001	844
Dak- en thuislozen 2001	845
Palliatieve zorg en hospices 2002	846
Paars kijkt vooruit 2002	848
Beschouwing	849
Beschouwing: strijdperk	849
Beschouwing: kostenbeheersing	851
Beschouwing: verzekering en verzekerde	853
Beschouwing: staat en stelsel	855
4 Kabinetten-Balkenende I en II (2002-2006). Minister Bomhoff en staatssecretaris Ross-van Dorp. Minister Hoogervorst en staatssecretaris Ross-van Dorp	857
Regeerakkoord Balkenende I 2002	858
De remmen los 2002	859

Exploderende zorguitgaven 2003	859
Implementatie modernisering AWBZ 2003	860
Regeerakkoord Balkenende II 2003	861
Principiële keuzen 2003	862
Scheiding zorg en genezing 2003	863
Voorstel Zorgverzekeringswet 2004	864
Beschouwing	864
Beschouwing: strijdperk	865
Beschouwing: kostenbeheersing	866
Beschouwing: verzekering en verzekerde	867
Beschouwing: staat en stelsel	869
Epiloog	871
Vertrouwen opgezegd	871
Dubbelrol van de overheid	872
Ambigue bestuursstrategie	873
Informatiemacht	874
Conclusie	875
Noten	876
13 Verzekering van zorg op het snijvlak van sociale verzekering en gezondheidszorg	881
1 Het Bismarckconcept en de verzekering van zorg, sociale zekerheid en gezondheidszorg 1880-1908	881
2 Het Talmamodel en verzekering van zorg, sociale verzekering en gezondheidszorg 1907-1941	884
3 Het Talmamodel en structuur en financiering van zorg	888
4 Het Ziekenfondsenbesluit: veranderende verhoudingen en veranderende structuren	892
5 Preventie, revalidatie en reïntegratie als snijvlak tussen sociale zekerheid, zorg en zorgverzekering	894
6 Sturingsmodellen, overheid, maatschappelijk middenveld en de Nederlandse burger	896
7 Tussen volksverzekering en vrije markt. Verzekering van zorg op het snijvlak van sociale verzekering en gezondheidszorg; slot	899
In de tekst genoemde ministers en staatssecretarissen, ministeries en kabinetten, verantwoordelijk voor wetgeving voor verzekering van gezondheidszorg	901
Literatuur	905
Tabellen	931
Afkortingen	933
Over de auteurs	937